

Dilin bileşenlerinin gelişimi

Dr. Meral Çilem Ökcün-Akçamuş

Fonoloji

- 1 • İlk refleksif seslendirmeler (öksürme, ağlama vb)
- 2 • Gııldama –Agulama (2-3. ay)
- 3 • Bazı ünsüz ünlü birleşimleri (4-6 ay)
- 4 • Babıldama- mırıldanma tekrarı (7-9 ay)
- 5 • Jargon 10-12 ay

Fonoloji-ünlüler

ÖN		MERKEZ	ARKA	
düz	yuvarlak		düz	yuvarlak
i	ü	ı		u
e	ö			o
			a	

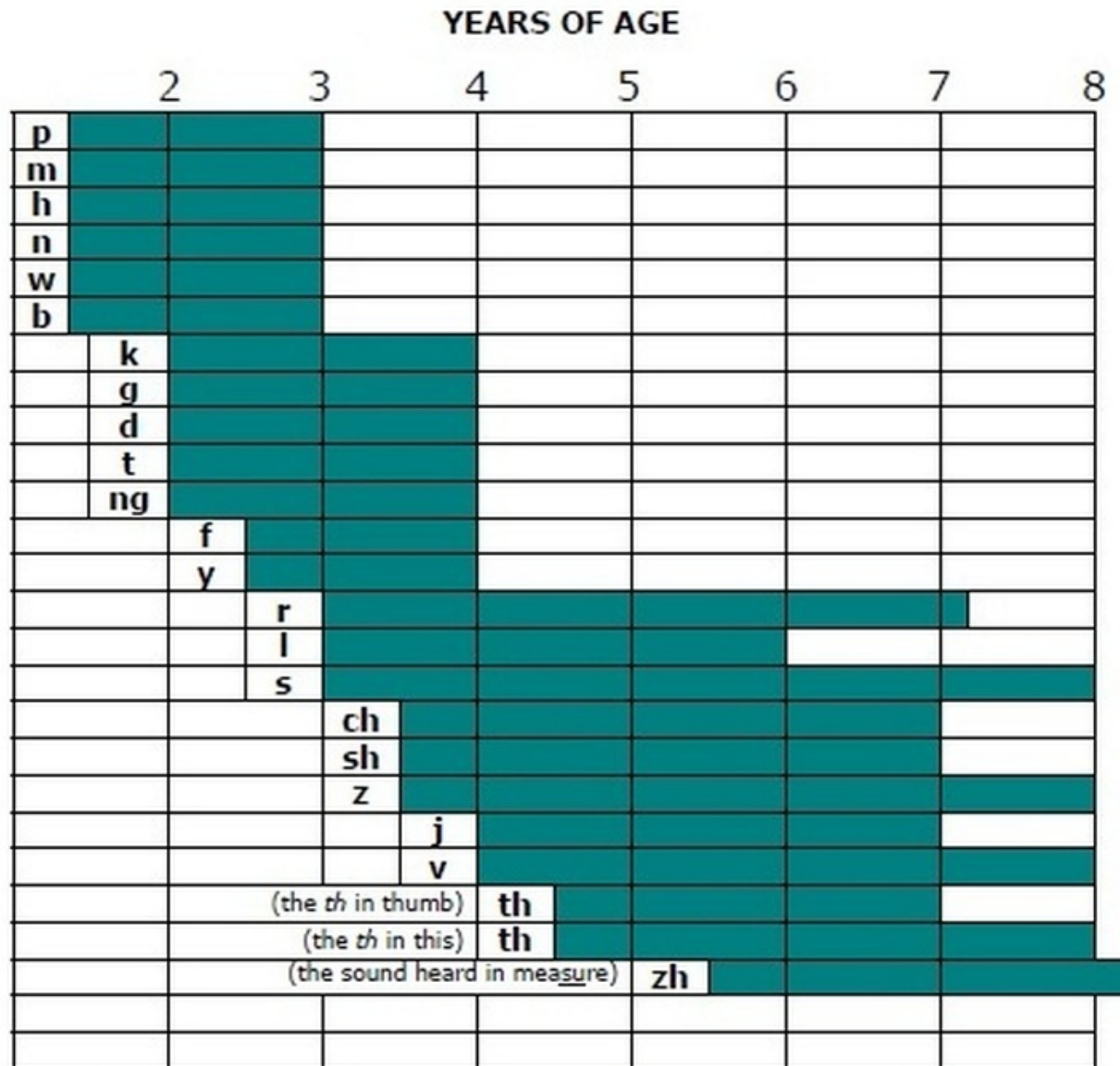
Fonoloji-Ünsüzler

ÜNSÜZLER

Artikülasyon yeri	Çift <i>dudaksıl</i> (bilabial)	Dişsil- <i>dudaksıl</i> (labiodental)	Diş- <i>yuvasıl</i> (alveolar)	Dişyuvasıl – <i>damaksıl</i> (alveopalatal)	Damaksıl (Palatal)	Art- <i>damaksıl</i> (velar)	Gırtlaksıl glottal
Patlamalı- Kapantılı	tit.siz tit.li	p b	t d			k g	
Sürtünmeli	tit.siz tit.li		f v	s z	ş j		h
Yarıkapantılı	tit.siz tit.li				ç c		
Genizsi	tit.li	m		n			
Yarırönlü	tit.li					y	
Akıcılar	tit.li			l r			

Speech Sound Development Chart

Horizontal bars indicate a range of typical sound development in children.

Morfoloji ve Sentaks Gelişimi

- Sözcüklerin bir araya getirilmesi/birleştirilmesi sürecidir.
- Ortalama 18. ayda çocuklar sözcükleri birleştirmeye başlarlar ve ilk cümle biçimleri ortaya çıkar
- Bu önemli bir gelişimsel dönüm noktasıdır
 - Sentaks gelişiminin göstergesidir.
 - Sözcüklerin sistematik birleşiminin göstergesidir.
 - Sentaks iletişime sözcüklerin ötesinde bir anlam katılması nedeniyle önemlidir.

Morfoloji ve Sentaks Gelişimi

- Türkçede

Çekim eklerinin 15. ay

Şimdiki zaman ve olumsuzluk 15. ay

Diğer zaman ekleri 19. ay

Çoğul eki, ettirgen ve edilgen yapılar 24. ay

Ad durum ve iyelik ekleri 24 ay

- Zaman ekleri edinim sırası

1. di'li geçmiş, şimdiki zaman, gelecek zaman, miş'li geçmiş ve geniş zaman. En geç kazanılanlar bile 2-2.5 yaşta.

2. Eylemlerin sonuna gelen kişi eklerinin öğrenimi 24 ay civarında

3. Eylemsiler 3-5 yaş arasında

- Karmaşıklık ölçümleri: YON, OSU, Si

Karmaşıklık ölçümleri

- YANO: Eylemsili cümlelerin toplam sözceye oranı
 - Annem eve geldiğinde babam yeni çıkmıştı
- OSU: Morfem sayısı/Sözce sayısı
 - Anne/m ev/e gel/diğ/in/de baba/m yeni çık/mış/tı

Sözdizimi Karmaşıklığı (Brown)

Evreler	OSU	Yapılar
1. Evre 12-26 ay	1.00-1.99	İlk sözcük birleşimlerinin başladığı dönemdir. Telegrafik konuşma görülür (Türkçede görülmeyebilir). Semantik ilişkiler önemli. Erken gramer özellikleri görünür. Evet hayır soruları entensasyonu çıkar
2. Evre 27-30 ay	2.00-2.49	Özne ve nesne arasında anlamsal ilişkiler kurulur. Biçimbirimler gelişir (morfemlerin kullanımı hızla gelişir) içinde ve üstünde bu dönemde kazanılır.
3. Evre 31-34 ay	2.50-2.99	Soru sözcükleri, emir cümleleri ve olumsuz cümle yapısının kazanıldığı ve kullanıldığı dönemdir. İ
4. Evre 35-40 ay	3.00-3.75	Sıfat cümleleri ve isim cümleleri gibi karmaşık yapıların kullanıldığı dönemdir.
5. Evre 41-46 ay	3.75-4.5	İç içe geçen karmaşık cümlelerin ve birleşim cümlelerin kullanıldığı dönemdir.
5+ 47+	4.5+	Hiç kimse, hiçbir zaman gibi kalıplar kullanılır. İki olumsuzluk içeren yapılar kullanılır

Sematik

- Çocuklar ortalama 40 sözcüğü anlamaya başladıklarında ilk sözcüklerini sözel olarak üretirler (ortalama 12. ay)
- Kavramsal gelişim önemlidir: Gönderge-Sözcük
- İlk sözcükler en sık kullanılan sözcüklerden oluşur.
- İlk sözcükler genellikle isimlerdir ve sözcük dağarcığı geliştikçe fiiller ve sıfatların kullanımı görülür.

Semantik

- 20 aydan küçük çocukların sözcükleri
 - Ses efektleri: hav-hav, mö mö, nam nam
 - Yiyecek ve içecek: elma, mama, süt, su,
 - Animals: ayı, eşek, kedi, köpek, kuş
 - Vücut parçaları ve giyecek: Göz, bez, burun, ayak
 - Ev ve açık alan: Kaşık, çatal, kapı, ağaç
 - İnsan: bebek, anne, baba, dede
 - Oyuncak ve araçlar: balon, top, kitap, uçak, araba
 - Eylemler: ye, iç, kalk, yat, uyu
 - Oyunlar ve rutinler: banyo, çiş, cee, şşşt, evet,
 - Sıfatlar ve betimleyiciler: bitti, sıcak, pis

Semantik

- 16-18 ay civarında sözcükler hızla artar. Yaklaşık 50-80 sözcük kazanıldığında ilk birleşimler ortaya çıkar.
 - Anlam daralması ve anlam genişlemesi?
- 2-2.5 yaşında sözcük dağarcığı 500 ve sütündedir.
- 2.5 yaşından itibaren çocuklar yer-yön bildiren sözcükleri anlamaya ve kullanmaya başlarlar.
- 6 yaşına kadar bir çocuk yaklaşık 10 000 sözcük kazanır
- Sözcük dağarcığı geliştikçe üstdilsel beceriler de gelişir (sesbilgisel farkındalık,)

TEŞEKKÜRLER!!!

meralcilem@gmail.com